

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความรู้และการปฏิบัติเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกษตรกรแบบเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการปฏิบัติเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จำนวนทั้งสิ้น 99 ราย เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.5 เพศหญิงร้อยละ 49.5 ส่วนใหญ่มีอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 47.5 โดยมีอายุเฉลี่ย 50.38 ปี การศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 34.3 ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 33.3 ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 17.2 สถานภาพแต่งงาน ร้อยละ 92.9 เป็นหม้าย ร้อยละ 3.0 อาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 90.9 ตำแหน่งผู้นำทางสังคมส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 13.1 รายได้ผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ต่อปีส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้ 60,001 - 70,000 บาท ร้อยละ 27.3 รายได้ต่ำสุด 44,000 บาท/ปี รายได้สูงสุด 150,000 บาท/ปี รายได้เฉลี่ย 66,547 บาท/ปี มีแรงงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่มากกว่า 2 คน ร้อยละ 52.52 จำนวนแรงงานต่ำสุด 1 คน จำนวนแรงงานสูงสุด 3 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 1.55 คน การถือครองที่ดินส่วนใหญ่ 5 - 10 ไร่ ร้อยละ 48.5 ปลูกพืชอินทรีย์ 5 - 6 ไร่ ร้อยละ 34.3 พื้นที่นาปลูกข้าวอินทรีย์ 3 ไร่ ร้อยละ 30.3 ปลูกถั่วเหลือง 3 ไร่ ร้อยละ 9.1 พื้นที่ปลูกผักอินทรีย์ 2 ไร่ ร้อยละ 21.2 หนี้สินของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ ร้อยละ 11.2 และไม่มีหนี้ ร้อยละ 88.8

5.1.2 แหล่งความรู้เกษตรกรอินทรีย์

แหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรได้รับจากการอบรมร้อยละ 47.5 การปลูกข้าวอินทรีย์ร้อยละ 44.4 การทำไร่นาสวนผสมร้อยละ 44.4 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ร้อยละ 25.3 การทำน้ำหมักชีวภาพสูตรต่าง ๆ ร้อยละ 19.2 แหล่งที่มาของความรู้จากการรับฟังรับชมวิทยุ/โทรทัศน์ ร้อยละ 57.6 ได้จากการแลกเปลี่ยนเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องร้อยละ 48.5 ได้ความรู้จากเกษตรตำบลร้อยละ 37.4 จากกรมวิชาการเกษตรร้อยละ 24.2 จากเอกสารคำแนะนำร้อยละ 19.2 จากหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน ร้อยละ 15.2 การศึกษาดูงานศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่ ร้อยละ 13.1 จากพัฒนากรตำบลร้อยละ 8.1 จากการเข้าร่วมจัดงานวันณรงค์เกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 ราย นอกจากนั้นความรู้ได้จากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ (เกษตรตำบล) ร้อยละ 47.5 จากความสนใจอ่านเอกสารด้วยตนเองร้อยละ 38.4 จากการรับฟังเช่นรายการ โทรทัศน์เพื่อการเกษตรร้อยละ 28.3 และ เข้าร่วมการฝึกอบรมร้อยละ 25.3 จากการติดต่อเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐร้อยละ 72.7

5.1.3 การปฏิบัติของเกษตรกรตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

1) การเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ เลือกพื้นที่ห่างจากถนนที่มีรถยนต์วิ่งหนาแน่น ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 87.9 พื้นที่เฉพาะสำหรับการผลิตพืชอินทรีย์ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 61.6 และเลือกพื้นที่ห่างไกลจากพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีปฏิบัติทุกครั้งร้อยละ 54.5

2) การคัดเลือกพันธุ์พืชที่ใช้ปลูก ของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 71.7 และใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการเก็บรักษาโดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 75.8

3) การเตรียมดินของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีการเตรียมดินเป็นอย่างดีทั้งการไถและคราดปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 67.7 และไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 60.6

4) การจัดการดินของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ โดยไม่เผาตอซังข้าวหรือซากพืช ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 52.5 การใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรใส่เพิ่มในแปลงปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 53.5 การปลูกพืชตระกูลถั่วบำรุงดิน ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 67.7 และการวิเคราะห์ดินทุกปีปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 54.5

5) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยคอกปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 55.6 และใช้ปุ๋ยพืชสดปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 86.9

6) การใช้อินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ โดยการการใช้มูลไก่ ทดแทนธาตุฟอสฟอรัส ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 61.6 การใช้ปุ๋นขาวทดแทนธาตุแคลเซียมปฏิบัติ บางครั้งร้อยละ 65.7 และใช้น้ำหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 63.6

7) การจัดการน้ำของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ มีการเก็บกักน้ำไว้ใช้เฉพาะแปลงข้าว อินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 82.8

8) ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ มีการปลูกพืชหมุนเวียนโดยเฉพาะพืช ตระกูลถั่ว ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 75.8

9) การควบคุมวัชพืชของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ การกำจัดวัชพืชโดยวิธีการถอนด้วยมือ ปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 57.6 และการใช้ระดับน้ำควบคุมวัชพืชปฏิบัติบางครั้งร้อยละ 59.6

10) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์โดยวิธีการใช้ พันธุ์ต้านทานโรค ปฏิบัติทุกครั้งร้อยละ 53.5 และการกำหนดช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมปฏิบัติทุก ครั้งร้อยละ 72.7

5.1.4 ปัญหาของเกษตรกรที่พบในการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์

1) ปัญหาด้านการผลิต

ปัญหาด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 65.7 ปัญหาด้านโรคและศัตรูพืชร้อยละ 57.6 ปัญหาด้านคุณภาพดินร้อยละ 59.6 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ร้อยละ 58.6 ปัญหาด้านสภาวะอากาศที่ไม่ แน่นนอนร้อยละ 59.6 ปัญหาด้านการจัดหาวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำสารอินทรีย์ ร้อยละ 54.5 และ ปัญหาด้านแรงงานร้อยละ 56.6

2) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

ปัญหาเรื่องค่าเช่าที่ดินสูงร้อยละ 70.7 ปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานสูงร้อยละ 52.5 ปัญหาเรื่อง ราคาวัสดุอุปกรณ์ ร้อยละ 61.6 ปัญหาด้านราคาปุ๋ย และสารอินทรีย์ ร้อยละ 61.6 ปัญหาเรื่องการขาด แคลนเทคโนโลยีทันสมัย ร้อยละ 67.7 ปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 66.7 และปัญหาเรื่องค่า ซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ร้อยละ 52.5

3) ปัญหาด้านการตลาด

ปัญหาราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยทั่วไปต่ำกว่าที่ควรจะเป็นร้อยละ 64.6 ปัญหาการถูก กดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 52.5 ปัญหาแหล่งรับซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ร้อย ละ 54.5 ปัญหาขาดความรู้และข่าวสารด้านการตลาด ร้อยละ 53.5 และปัญหาด้านความรู้ในการ เก็บรักษาผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 49.5

5.2 อภิปรายผล

จากการทำเกษตรกรรมของไทยมักประสบปัญหาการขาดทุนเนื่องจากสาเหตุของปัญหาเกิดจากรายจ่ายในการจัดซื้อสารเคมีจำนวนมากมาใช้เพื่อเร่งผลผลิตทางการเกษตรประกอบกับผลผลิตที่ได้มีราคาตกต่ำการขาดทุนและในปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพของประชากรมีมากขึ้นทำให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจในการเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัยและปราศจากสารเคมีต่าง ๆ ที่จะเป็นพิษต่อร่างกายเกษตรกรหลายกลุ่ม จึงคิดหาวิธีการทำเกษตรกรรมที่เรียกว่าเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของตลาดจึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ (กรีนแนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2546) เกษตรกรตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ได้ประสบผลสำเร็จได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ผลผลิตทางการเกษตรจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ในปีพ.ศ.2545 (วัฒนา,2542) การปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ศึกษาเกิดจากการที่เกษตร ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ การเชื่อมโยงกับเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนโดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนาศึกษาดูงาน การประชุม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (วัชรา,2543) การศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ (2546) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัดลำพูนพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของเกษตรกรอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับการศึกษา ขนาดของพื้นที่ ประสบการณ์ประกอบ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติของเกษตรกร ได้แก่ อายุ รายได้ ประสบการณ์ประกอบ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการวิจัยของ ต่อพงศ์ (2543) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ประสบการณ์ประกอบ ระดับการศึกษา แรงงาน สภาพการถือครองที่ดินและการรับรู้ข่าวสารทางการเกษตร

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่

1) ปัจจัยด้านอายุ

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (chi- square) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ต่างกันของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติใช้ปุ๋ยอินทรีย์โดยเกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปีปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุสูงกว่า 40 ปีและมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยเกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปีปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุสูงกว่า 40 ปีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยด้านการศึกษา

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (chi- square) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษาที่ต่างกันของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติควบคุมวัชพืชโดยเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษาและมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัจจัยด้านแรงงานในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (chi- square) พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านแรงงานในครัวเรือนที่ต่างกันของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติควบคุมวัชพืชโดยเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือน 1-2 คนปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 2 คนขึ้นไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ปัจจัยด้านตำแหน่งทางสังคม

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (chi- square) พบว่าปัจจัยทางสังคมด้านสถานภาพตำแหน่งทางสังคมที่ต่างกันของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเลือกพื้นที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์โดยเกษตรกรที่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเลือกพันธุ์พืชที่ใช้ปลูกโดยเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมและมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยเกษตรกรที่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมปฏิบัติมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษารั้ครั้งนี้ผู้ศึกษาขอเสนอแนะข้อคิดบางประการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการให้ความรู้ คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ให้ถูกต้องตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้นรวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารั้ต่อไปดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ ควรให้ความรู้และข่าวสารแก่เกษตรกรเกี่ยวกับเรื่องเกษตรอินทรีย์ให้ทราบถึงวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ตามหลักที่ถูกต้อง และปลอดภัย

1.1 ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านความรู้ใหม่ๆเรื่องเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกรเข้าใจชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.2 ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องเกษตรอินทรีย์กับเกษตรกรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทุกๆเดือน เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ความรู้ หรือจัดนิทรรศการและแนะนำความรู้ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ที่ใหม่ๆและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ภาครัฐควรร่วมมือกับบริษัทเอกชนเนื่องจากบริษัทเอกชนมีกำลังคนและเงินทุนที่จะเข้าพื้นที่เพื่อส่งเสริมความรู้ที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกรได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ภาครัฐควรมีมาตรการ และบทลงโทษที่จริงจังกับบริษัทเอกชนที่ไม่ให้ความ ร่วมมือในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์

2.3 ภาครัฐควรมีมาตรการในการควบคุมคุณภาพและราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่มีการจัดจำหน่าย

2.4 ภาครัฐควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยกับเกษตรกรผู้ที่ปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมีว่าในอนาคตจะเกิดปัญหาที่ตามมาและส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตกับผู้บริโภคมากน้อยเพียงใดเพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการป้องกันไม่ให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved